

Vyštudoval medicínu a od roku 1996 pracuje ako súdny lekár. Neskôr absolvoval Právnickú fakultu a začal fungovať aj ako právnik. Zaujímajú ho bezpečnostné technológie, bezpečnosť IT, právo a súdne lekárstvo. Učí trestné právo na Právnickej fakulte v Trnave a súdne lekárstvo na Lekárskej fakulte v Bratislave. Je právnikom spoločnosti ESET. Je ženatý a má päťročnú dcéru.

Foto: Lukáš Kodoň

Čítajte viac: http://www.sme.sk/clanok_tlac.asp?cl=3441930#ixzz0cOuHSgfh

Peter Kováč: Eutanázia na Slovensku? Nehrozí.

Nie je to tak, že dovezú telo na pitvu a hneď režem, tvrdí v rozhovore pre SME.sk súdny lekár a právnik PETER KOVÁČ.

Aký máte obľúbený vtíp o právnikoch?

Čo je to milión právnikov utopených na dne mora? Dobrý začiatok. (smiech)

Prečo ste študovali dve vysoké školy?

Medicína bola u mňa primárna, tá sa proste prihodila. Dal som si tam prihlášku a na prekvapenie ma zobrali.

Neskôr som v duchu „*kto umí umí a kto neumí tak učí*“ začal vyučovať na Lekárskej fakulte. Jeden z kolegov došiel s fantastickým nápadom, aby sme šli na Právnickú fakultu. Dal som si prihlášku, ten kolega nie a na prekvapenie ma opäť vzali.

To ste taký dobrý?

Bol som medzi najlepšimi z tých najhorších, na rozhraní dolnej a strednej tretiny. (smiech)

Ste dnes lepším právnikom alebo súdnym lekárom?

Ťažká otázka. Objektívne to musia posúdiť iní. Hodnotiť sám seba je narcizmus.

Vaša dizertačná práca sa zaoberala eutanáziou. Prečo práve ňou?

A prečo nie? Je to dobrá prierezová téma pre človeka, ktorý má právnické a zároveň medicínske vzdelanie.

Zákonite sa priam ponúkala.

Prečo je taká kontroverzná?

Lebo sú ľudia, ktorých naserie. Aj tých, ktorí sú za, aj tých, ktorí sú proti. Navyše sa môže týkať prakticky každého jednotlivého človeka, pričom sú na ňu rozličné názory. Liberáli hovoria, že človek má právo rozhodnúť o svojom konci, konzervatívci, že človek si má vychutnať utrpenie až do konca.

Ak sa hovorí, že pravda je len jedna, môže existovať aj pri tomto spore?

Áno, viacero denníkov Pravda tu nemáme. (smiech) Podľa mňa sa však nedá povedať, ktorý názor je správny, každý má právo na ten svoj. Otázkou je, či je možné urobiť takú zákonnú úpravu, ktorá by zohľadňovala celé to spektrum názorov „od-do“.

Je to možné?

Príklady z Belgicka a Holandska ukazujú, že áno.

Aj na Slovensku?

Jednoznačne nie.

Dá sa povedať, že spoločnosť, ktorá umožňuje človeku slobodne sa rozhodnúť pre smrť, je vyspelejšia?

Nemusí to byť práve prejav vyspelosti. Skôr je to prejavom toho, že daná spoločnosť dosiahla určitý stupeň konsenzu a dokáže zohľadniť aj názory, ktoré sa inej časti spoločnosti zdajú extrémne. Garantujem, že aj v krajinách, v ktorých je eutanázia legálna, existuje veľa ľudí, ktorí sú tvrdo proti.

Najťažšie sa prekonáva právny problém

Eutanázia je jednak medicínsky, jednak etický a jednak právny problém. Ktorý z nich sa prekonáva najťažšie?

Jednoznačne právny. Treba totiž nájsť nejaký spôsob regulácie, ktorý je prijateľný. Každý pritom bude predmetom obrovskej kritiky, či už zo strany tých, ktorí si myslia, že by to malo byť voľnejšie, alebo tých, ktorí tvrdia, že treba prítvrdiť. Neexistuje objektívne správny názor, len to, na čom sa určitá spoločnosť dokáže dohodnúť z právneho hľadiska. Na Slovensku momentálne nie je žiadna šanca, aby niečo také prešlo.

Je to dané konzervatívnosťou Slovákov?

Určitú úlohu tu zohráva kresťanská tradícia, podľa štatistík na každom kroku zakopnete o človeka, ktorý sa hlási ku kresťanstvu, prinajmenšom formálne. Vezmite si percentuálne zastúpenie tých, ktorí sú v spoločnosti a tých, ktorí sú v parlamente. Je to zhruba podobné. Ústava ako taká pritom eutanáziu nevyklučuje. Vylučujú to iné legislatívne normy.

Ústava predsa v článku 15, odsek 2 hovorí, že nikto nesmie byť pozbavený života.

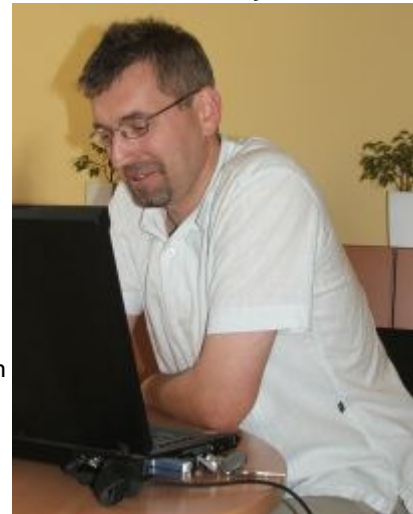
Treba čítať aj ďalej. Je tam uvedená výnimka, že nie je porušením práva na život, keď je niekto pozbavený života v súvislosti s konaním, ktoré nie je trestné. To znamená, že ak prijmeme zákon, ktorý umožní eutanáziu, nebude to v rozpore s ústavou.

Vy osobne ste za umožnenie eutanázie?

Nehovorím, že by nevyhnutne mala byť, ale v podstate som viac za ako proti. Existuje krásny príklad zmeny názoru, ktorý je objektívne nájditel'ný v literatúre. Jeden múdry pán - Jaromír Štěpán, sa touto problematikou zaoberal ako jeden z mála v Československu. Dlhý čas bol proti eutanázii a v jednej z kníh, ktorý vyšla v roku 1989, vyslovene uvádza, že ako prichádza jeho starecký vek, názor, ktorý mal predtým, už nevníma tak jednoznačne a je skôr za ako proti.

Platí, že najviac sa zmena názoru týka tých, ktorí prišli do blízkeho kontaktu s utrpením pred smrťou? Bud' oni sami, respektíve príbuzní, ktorí sa o takého človeka musia starať?

Vo svojej súdnolekárskej praxi som mal možnosť vidieť ľudí, ktorí pri takomto ochorení riešili svoju situáciu vyskočením z okna, zastrelením, otrávením a podobne. Je to na zváženie, ale podľa mňa by mal mať každý možnosť povedať „*d'akujem, končím, v tomto vlaku sa už nechcem viezť*“. Okrem toho, ak je schopný urobiť to sám, nikto mu v tom aj tak nezabráni. Inou otázkou je, ak má jasné vedomie a vôľu umrieť, ale fyzicky nemá možnosť urobiť to, lebo je bezvládný. Potrebuje k tomu asistenciu niekoho iného a práve toto je tá kontroverzná oblasť. Nikto nespochybňuje, že samovražda nie je trestným činom, ale pomoc pri samovraždy už trestným činom je.

Ak človek nevýslovne trpí, nie je tam príliš veľké nebezpečenstvo, že sa nerozhodne racionálne, ale pod vplyvom náhlych emócií?

Jasné, dokonca aj pod vplyvom liekov. Ale hovorím, že nikdy nedosiahneme právnu úpravu, ktorá je ideálna.

Veriaci hovoria, že ak život nedávame, nemáme právo ho brať.

Je to ich názor a majú naň právo. Rovnako tak ľudia s iným názorom majú právo povedať si, že končia. Proste to rozhodnutie treba rešpektovať, ak je urobené s plným vedomím. Sú predsa aj názory, tvrdiace, že tak, ako existuje právo na život, existuje aj právo na smrť.

Hlavný argument v prospech eutanázie je teda umožnenie maximálnej slobody človeka rozhodovať o svojom živote?

Áno. Od toho nie je nič racionálnejšie. Nehovorím, či je to správne alebo nie. Človek, ktorý nemá záujem o eutanáziu, sa pre ňu predsa nerozhodne. A nijako ho taký zákon neobmedzí.

Sú prostriedky, ako obmedziť zneužitie

Lenže vždy tam ostáva riziko zneužitia. Môžu to k tomu tlačiť príbuzní a podobne. Emočne labilní ľudia podliehajú tlakom bežne. Ako tomu chcete právne zamedziť?

Sú určité prostriedky, ktoré môžu zabezpečiť akési obranné mechanizmy.

Konkrétne aké?

Napríklad v Oregone existuje zákon o práve na dôstojnú smrť, ktorý definuje nejaké podmienky. Napríklad musí existovať lekársky názor, že daný človek nemá pred sebou viac ako šesť mesiacov života. Musí ísť o terminálne

štádium nevyliciteľného ochorenia, čo musí byť potvrdené minimálne dvomi lekármi, musí tam byť podaná písomná žiadosť o preskripciu lieku, ktorý spôsobí smrť a podobne.

Nemôže aplikovanie eutanázie znížiť citlivosť, respektíve úctu spoločnosti k životu ako takému?

Ťažko povedať. Táto spoločnosť považuje za úplne normálne, že ak máte zvieru, ktoré je choré a trápí sa, tak ho dáte u zverolekára uspať a urobíte mu tak poslednú službu. Toto je tolerované. Človek je živá bytosť podobného charakteru ako pes, medveď alebo iné zvieru.

Z biologického hľadiska tam nie je veľký rozdiel, je tam predsa ten istý metabolizmus. Existuje len jedna bariéra - vymedzili sme si právo rozhodovať, lebo sme inteligentní. Je to teda naša voľba.

Bola by eutanázia morálnym krokom?

Neviem.

Pýtam sa preto, lebo kdesi som čítal, že etika, mravnosť a morálka nie sú vecami, ktoré možno určovať zákonodarcami alebo ľuďmi

v referende.

No dobre, ale keď porušíte nejakú morálnu normu, čo sa vám stane? Maximálne si na vás budú ukazovať prstom a odrazí sa to od vás. Ak porušíte právnu normu, existuje tu štátna bakuľa. Chcem tým povedať, že zákony štátu sú vynútiteľné, morálne nie.

Bola by teda morálna alebo nie?

Pokiaľ sa spoločnosť rozhodne prijať takúto normu, nemá zmysel baviť sa o morálke.

Ide o slobodnú voľbu jednotlivca

V Holandsku je umožnená eutanázia už deťom nad dvanásť rokov, dokonca o ňu môžu žiadať aj ľudia, ktorí vôbec nie sú nevyliciteľne chorí, len sú unavení životom a starobou.

Keby o to nemohli žiadať tam, pokojne môžu vycestovať do Švajčiarska a realizovať to iným spôsobom.

Iste, ale je správne, ak sa eutanázia rozširuje aj mimo okruhu jej pôvodného účelu, teda práva netrpieť pri ťažkej chorobe bez perspektívy vyliečenia?

Pokiaľ to umožňuje zákon, ide o slobodnú voľbu príslušného jedinca. Samozrejme, je otázka, kde dáme tú hranicu.

Vy osobne teda akceptujete, aby sa umožňovala eutanázia životom unaveným ľuďom, ktorým inak nič nie je?

Otázkou je, či v takýchto prípadoch nejde o prejav choroby, nejakej depresie a podobne, ktorú je možno zvládnuť. Do legislatívy je možné dať posudok psychiatra.

Chcem sa dostať k tomu, či by umožnenie eutanázie nespustilo lavínu, že sa mantinely pre ňu budú neustále rozširovať.

Treba sa pozrieť do Oregonu, kde máte každý rok vypracovanú správu, v ktorej je štatisticky spracované množstvo ľudí, ktorí sa rozhodli pre dôstojnú smrť.

Potvrdila tamojšia prax zneužívanie tohto inštitútu?

Nie. Vyšli tam prekvapujúce závery, trebárs to, že pre ukončenie života sa rozhodovali skôr ľudia s vyšším vzdelaním. Zaujímavé tiež je, že tento zákon nie je otvorený občanom iného štátu, môžu ho využiť len domáci. To, že ochorenie by tak či tak skončilo smrťou pacienta do šiestich mesiacov, musí potvrdiť nielen ošetrojúci lekár, ale aj minimálne jeden ďalší s kvalifikáciou, týkajúcou sa pacientovho ochorenia.

Nemôže to byť potom v praxi aj otázka uplatenia dvoch lekárov?

Myslíte si, že lekár v USA má potrebu prijímať úplatky v spojení so všetkými tými rizikami?

Nehovorím len o USA, ale všeobecne, lebo potvrdenie ďalšieho lekára je povinnosťou vo viacerých krajinách.

Pokiaľ sú lekári dobre zaplatení, takúto obavu netreba mať. Navyše je to veľmi citlivá téma.

Poviem príklad pritiahnutý za vlasy - som dedičom miliónára, ktorý umiera na môj vkus pomaly a chcem sa ho zbaviť. U nás je odolnosť voči úplatkom nízka.

Pozrite - lekárov môžete rozdeliť do dvoch kategórií. Sú takí, ktorí nikdy nebudú ochotní podpísať takéto niečo a takí, ktorí budú. Tým neochotným v tom zabráni ich morálka.

Oregon je jediný štát USA, ktorý umožňuje eutanáziu?

Áno. Dokonca tam bola snaha pozastaviť platnosť toho zákona v referende, ale neuspela. V štáte Washington bolo ďalšie referendum, dopadlo 54 percent k 46 percent v jej neprospech.

Hippokratovu prísahu nemožno brať doslovne

Nedostáva sa asistancia lekára pri „smrti na želanie“ do rozporu s Hippokratovou prísahou, kde sa uvádza „ani prosbami sa nedám prinútiť na podanie smrtiaceho lieku“?

Viete, ako vyzerá promócia na Lekárskej fakulte?

Nie.

Hippokratova prísaha sa prečíta v latinčine a neverím, že jej tam niekto rozumie.

To ale nie je ospravedlnenie.

Iste. Hippokratova prísaha je historický dokument, ktorý mal v nejakej dobe svoje úlohy. Keby sme ju dnes brali doslovne, mám vážne obavy, že by tu nefungovala chirurgia. Je tam čosi o tom, že lekár nevezme nôž, a neuskutoční rez.

Znamená to, že tá prísaha sa už dnes používa iba ako nejaká barlička?

Obsahovo je to povedzme užitočné, ale napríklad obsahuje ustanovenie, že lekár pacientke nepodá prostriedok na vyhnutie plodu, pritom sa to bežne robí. Proste je len obrazom doby, v ktorej vznikala a netreba ju brať doslovne.

Ako pozeráte na to, že na jednej strane neumožňujeme eutanáziu, ale interrupcie áno? Rozhodujeme za toho, kto ešte slobodnú vôľu nemá, ale nepripustíme rozhodnutie toho, kto ju už má.

Ja vždy zastávam slobodu voľby. To znamená, že nútiť niekoho, aby donosil plod, ktorý nechce a porodil ho, sa mi zdá istou formou nemorálneho konania. Podľa niektorých by nemala byť interrupcia prípustná ani v prípade znásilnenia, čo sú extrémne názory. OK, majú na ten názor právo, ale treba hľadať kompromis, aby takéto názory boli konformné aj s tým, čo si myslia ostatní.

Ak hovoríte, že nútiť niekoho porodiť nechcené dieťa je nemorálne, neakceptujete tým inú nemorálnosť - zabitie dieťaťa?

Ja na to pozerám právnickým pohľadom. Existujú situácie, kedy obetujeme jeden záujem v prospech druhého. Ide len o to, v akom sú pomere, ktorý záujem považujeme za dôležitejší. V sebaobrane môžeme usmrtiť človeka a zákon ma za to nepostihne. Otázka znie, či žena, ktorá bola znásilnená a utrpela psychotraumu, by mala byť vystavená tomu, že celý život jej bude každým pohľadom táto situácia priamo alebo nepriamo pripomínaná. Nie sú to mučivé útrapy?

Vie lekár a právnik zároveň povedať, kedy začína život?

Už starí Rimania riešili práva nenarodeného dieťaťa iba pre prípad, že sa narodí živé. Berte to tak, že aj trestné právo má krásny pohľad na usmrtenie plodu alebo vyvolanie potratu. Nie je predsa stíhaná smrť samotného plodu, ale ťažká ujma na zdraví tej ženy. Právny pohľad na to, kedy začína život, je proste iný ako medicínsky. Povedať si, kde je tá hranica, je na dlhú debatu.

Existuje vôbec presná hranica, alebo je to vždy len otázka názoru?

Je to otázka rozumného kompromisu. Keby sme šli smerom od pôrodu dozadu, dostaneme sa do nejakého ani nie bodu, ale intervalu, kedy môžeme povedať, že odtiaľto dozadu je nemožné, aby ten plod prežil, lebo nie je schopný života mimo organizmu matky.

Prečo ten rozumný kompromis nenašla prakticky žiadna spoločnosť?

Lebo je to ťažké. V predchádzajúcej odpovedi som definoval spôsob, ako ho asi možno nájsť.

V ktorých krajinách je v súčasnosti eutanázia legálna?

V Oregone v USA, vo Švajčiarsku, v Holandsku, Belgicku.

Nepokročila dnešná medicína natoľko, že dokáže utlmiť akékoľvek fyzické utrpenie?

Na to sú rozličné názory. Máme pomerne obsiahle možnosti, to nikto nespochybňuje, dokonca existuje chirurgia bolesti. Na strane druhej treba povedať, že u niektorého pacienta to nemusí fungovať. Je to prísne individuálne. Každý má inak stanovenú hranicu bolesti, ktorú je ešte ochotný zniesť.

Eutanázia zrejme nebude výmyslom novodobých liberálov. Aký má historický kontext?

Pôvodne zahŕňala medicínske postupy, starostlivosť a tíšenie bolesti pred smrťou. Jednalo sa o takú všestrannú pomoc zomierajúcejmu. Prvýkrát ho použil Suetonius v diele, v ktorom popisuje smrť cisára Augusta. V 16. storočí pojem eutanázia použil aj sir Thomas More. Stoickej filozofii schvaľovali, že človek sa môže kedykoľvek slobodne rozhodnúť. Seneca písal, že život nám bol daný s tým, že zomrieme a to je aj cieľ, ktorým sa má uberať. Hovoril tiež, že „nie je dobrom žiť, ale žiť dobre“. Nerozlišoval, či smrť nastane nejakým iným vplyvom, alebo sa človek rozhodne slobodne. Tvrdil, že jediný význam má, či človek zomrie dobre alebo zle. Samozrejme, treba to chápať v historickom kontexte. Za dobré zomieranie považoval „uniknutie nebezpečenstvu zlého života“. Vyjadroval sa tiež, že pokiaľ je jeden druh smrti spojený s utrpením a druhý je ľahký, prečo sa nerozhodnúť pre ten druhý?

Z čoho vyplývajú opačné názory?

Z príchodu kresťanstva a prikázania „nezabiješ“. Inak, prvé pokusy o legalizáciu eutanázie prišli začiatkom dvadsiateho storočia v Ohiu, ale neprešlo to. Počas druhej svetovej vojny existoval organizovaný program vraždenia v nacistickom Nemecku. Vraždiť duševne chorých, rasovo menejcenných a podobne. Nazvali to eutanáziou a tento pojem sa tam dnes nepoužíva. Nazývajú to „Sterbehilfe“ (pomoc pri zomieraní, pozn. autora).

Z čoho vznikol pojem eutanázia?

Eu je dobrý a thanatos smrť. Klasická gréčtina.

Sú obavy, že eutanázia by mohla prispieť k riešeniu krízy zdravotníctva

V našich nemocniciach údajne dochádza k pasívnej eutanázii. Je to pravda?

Definujme si to - máme aktívnu eutanáziu, čo je de facto „preplnená striekačka“, ktorú niekomu podám na jeho žiadosť. Pasívna eutanázia je stratégia „odklonenej striekačky“. Ak to berieme takto, v súčasnosti má pacient právo rozhodnúť sa, či vôbec začne liečbu. Má právo ju kedykoľvek prerušiť či odmietnuť.

Mal som skôr na myslí to, že ak chcem nechať pacienta zomrieť, nechám mu na noc otvorené okno a zabijem ho zápalom pľúc.

Pozrite - ak niekto nechá otvorené okno s úmyslom, aby pacient ochorel a zomrel, je to trestnoprávne postihnutelné.

Ale ťažko dokázateľné.

Pochopiteľne, ale takéto konanie je skôr trestný čin vraždy ako pasívna eutanázia. Povedzme si otvorene, eutanázia by podľa niektorých mohla byť spôsobom riešenia krízy v zdravotníctve a jeho nedofinancovania. Sú totiž aj také obavy.

Ak vypnem pacienta v kóme z prístrojov, ide o eutanáziu alebo vraždu?

Treba vychádzať z konkrétnych príkladov. Máte na prístrojoch pacienta, o ktorom viete, že je bez šance.

Potom vám privezú niekoho, o kom viete, že tú šancu má. Čo urobíte?

V živote človeka má svoj zmysel aj utrpenie. Nie je potom túžba po urýchlení smrti iba našou pohodlnosťou?

Je to individuálne rozhodnutie. Keď vás takéto utrpenie s prepáčením nasiera, má to zmysel? To je na rozhodnutí človeka, nikoho iného.

Čo si myslíte o Jackovi Kevorkianovi, ktorý si dal v roku 1987 inzerát do novin s ponukou na realizáciu smrti tých, ktorí si to želajú?

Provokoval. To, že bol odsúdený, znamená, že postupoval v rozpore s právom danej spoločnosti. Stačí?

Bol to vrah alebo pomocník k dôstojnej smrti?

V USA je iný právny systém. Keď bol odsúdený, zrejme spáchal trestný čin. Jedine, že by šlo o justičný omyl.

Súdny lekár nie je patológ

Aký je rozdiel medzi súdnym lekárstvom a patológiou?

V okruhu pacientov. Málokto tuší, že patológ robí zväčša pre živých, možno osemdesiat až deväťdesiat percent jeho práce tvorí posudzovanie bioptických vzoriek, teda tkanív, odobratých živým ľuďom. Mikroskopickým vyšetrením zisťuje, či je to tkanivo choré, či ide o nejaký nádor, či je zhubný alebo nie, v akom štádiu to je a podobne. Síce tiež pitve, ale väčšinou úmrtia z nemocníc. Súdny lekár pitve predovšetkým úmrtia, pri ktorých netuší, aká je príčina smrti. Zisťuje tiež mechanizmus smrti v prípade násilných úmrtí.

Dá sa teda povedať, že patológ nemusí byť súdnym lekárom, ale súdny lekár musí byť patológom?

Súdne lekárstvo sa v niektorých krajinách nazýva súdnou patológiou. Sú to klasické spory, ja s tými názvami a zámenami nemám problém, ale sú aj kolegovia, ktorí áno. Patológia a súdne lekárstvo idú spolu istý úsek cesty a potom sa rozdeľujú inými smermi. Povedané slovami profesora Prokopa, súdne lekárstvo je veda o použití medicínskych poznatkov k súdnym účelom. Je to veselá veda o smutných veciach.

V roku 1598 uviedol Fortunatus Fidelis prvú systematickú prezentáciu súdneho lekárstva, ako samostatná veda sa však objavuje až začiatkom 19. storočia. Prečo tak neskoro, ak predpokladáme, že túžba po zistení príčin smrti musela existovať už predtým?

Tu si dovoľím trochu odporovať. Prvým dokumentovaným prípadom lekárskej obhliadky tela zomrelého bol Ceasar, keď lekár Antistus povedal, že z dvadsiatich troch bodných rán bola smrteľná tá „druhá na hrudníku“.

Myslel som systémovo, nie ojedinelé prípady.

Ťažko povedať. V minulosti sa v rámci práva zaviedla možnosť odškodnenia za zranenia. Výška odškodnenia závisela od toho, o aké poranenia šlo a to musel pozrieť niekto znalý vecí. To už boli akési zárodky súdneho lekárstva.

Keď sa stane nešťastie a niekde leží mŕtvola, ľudia majú tendenciu zhrnúť sa a pozerat'. Dotknúť sa jej však boja. Ako sa mení človek, ktorý do kontaktu s mŕtvymi prichádza neustále?

Predovšetkým získa obrovský nadhľad.

Nestáva sa citovo plochejší?

Prečo? Na to niet dôvod. Sám som v pitevni počas prvých týždňoch mojej kariéry takmer odpadával. Viete však, do čoho idete a kto to nechce robiť, tak sa tomu vyhne. Napríklad keď vidím mäsiara, ako drží v ruke „flaksňu“ mäsa, z ktorej kvapká krv, je mi zle dodnes a radšej idem preč. Nedokážem zabiť ani vianočného kapra, takže jedávame filé. To sú tie paradoxy života. (smiech)

Je niečo pravdy na tom, že patológ dokáže nad telom pokojne desiatovať?

To keď vidím v kriminálkach, tak sa nad tým len pousmejem.

Býva v seriáloch a filmoch zobrazovaná skutočná realita v pitevniach, alebo je skreslená pre väčšiu atraktivitu?

Je to pravdivé len do istej miery. Svojim študentom zvyknem hovoriť, že bludičky, permoníci, dvanásťhlaví draci a súdni lekári z kriminálok sa pre svoje schopnosti radia k rozprávkovým bytostiam.

Mali ste niekedy strach, keď ste ostali s telom sám?

Na strach nie je žiadny dôvod. Mŕtvi vám neublížia, to dokážu len živí.

Pitva sa začína otázkami

Dostanete na pitvu telo. Čo všetko sa deje, kým neskončíte prácu?

Najskôr sa začínate pýtať. O čom ten prípad bol? Nie je to tak, že dôjde telo, chytím nôž a režem. Pitva sa začína otázkami na okolnosti úmrtia, pokiaľ sú známe. Musíte získať maximum informácií ešte pred samotnou prácou.

Na to vám odpovedá obhliadajúci lekár alebo kriminalista?

Závisí od prípadu. Niekedy získate informácie od polície, niekedy vám napíše správu obhliadajúci lekár, býva to takým dobrým zvykom. Tam sa uvedú základné okolnosti. Mimochodom, niekedy je to prudko humorné čítanie. Môžete sa tam dočítať, že obhliadka bola vykonaná z pätnástich metrov, inokedy, že „pitvu nenariaďujem, lebo v prostredí, v akom žila dotyčná, bol taký smrad, že sa tam nedalo dýchať, nieto ešte žiť.“ (smiech)

Máme informácie. Nasadíte rukavice a idete rezat'?

Kdeže. Pitvu začínate už vo dverách pitevne. Tým, že nasávate atmosféru, pohľadom zisťujete ďalšie informácie. Mnoho vám napovie poloha tela, to, ako vyzerá, v akej polohe nastúpila posmrtná stuhnutosť, či je vôbec prítomná. Aké sú mŕtvolné škvrny, kde konkrétne sa nachádzajú? Či nie sú aj inde, ako by ste ich čakali, teda či nebolo s telom po smrti manipulované. Pozeráte na oblečenie, či sú tam známky jeho poškodenia. Pri zrazení autom sa dá pozrieť na podrážku topánky, čo vám môže napovedať niečo o smere zrazenia.

Čiže do pitevne neprichádza nahé telo, ale je v stave, v akom ho našli?

V zásade by malo byť dodané tak, ako bolo nájdené. Napríklad v prípade obesenia aj so škrtidlom, na ktorom sa dotyčný obesil. Z toho sa dá tiež mnoho zistiť. Ak totiž niekoho nájdu hompáľať sa na špagáte pod mostom, sú dve možnosti - buď si to spravil sám, alebo mu k tomu niekto pomohol.

Kto hľadá a vie, nájde

Ako zistíte, že je za obesením niekto iný?

To sú skúsenosti, vedomosti a dobre vykonaná pitva.

Konkrétnejšie?

Existujú takzvané obranné poranenia, ktoré svedčia o tom, že zosnulý sa pred smrťou niečomu bránil. Ak vás niekto napadne nožom, prvá reflexná reakcia je, že ten nôž chytíte. A ak ho chytíte za čepeľ, zvyčajne sa pritom poraníte. Zranenia sú teda najskôr na rukách. Ak na vás ide niekto s palicou alebo sekerou, tiež reflexívne nastavíte ruku. Kto hľadá a vie, tak nájde.

Príčina smrti sa dá určiť vždy?

Pokiaľ vykopete kostrové pozostatky, na ktorých nie sú žiadne hrubé zmeny, neviete síce určiť príčinu smrti, ale môžete minimálne vylúčiť, že nedošlo k nejakému mimoriadnemu násiliu, ktoré polámalo kosti. Na strane druhej, ak vám prinesú lebku, na ktorej je nádherná dierka kalibru deväť, je jasné, že to nebola včela, ktoré práve letela okolo. Jedine ak klasická olovená včelička. (smiech)

Ako určujete čas, kedy došlo k smrti?

Podľa stupňa rozvoja a kvality posmrtných zmien. Sú skoré a neskoré posmrtné zmeny. Tie skoré nastávajú už minúty a hodiny po smrti, neskoré týždne, mesiace a roky. Dá sa povedať, že čím menej času od smrti ubehne, tým to vieme určiť presnejšie. Pri veľmi dlhých časoch je to už skôr hrubo orientačné. Niekedy vám pomôže polícia trebárs informáciou, kedy spravil dotyčný posledný výber z bankomatu a podobne.

Máte k dispozícii telo s guľkou. Čo všetko viete zistiť?

Vieme povedať dráhu strely, čo je vstrel, výstrel, dá sa uvažovať, v akej pozícii obeť v momente zásahu mohla byť. Samozrejme, treba dávať pozor na také detaily, či počet dier na tele sedí s počtom dier na oblečení. Ak nejaká chýba, zrejme tam niečo nebude kóšer. Na strane druhej, dier na oblečení môže byť viac ako na tele, stačí mať zhrnutú košeľu a jeden projektil na nej spraví dve aj tri diery. Všimáme si stupeň znečistenia oblečenia, zisťujeme, pod akým uhlom bolo strieľané vzhľadom k povrchu...

Viete zistiť aj vzdialenosť, z akej sa strieľalo?

Príde na to. Vieme rozlíšiť výstrel z kontaktnej alebo veľmi blízkej vzdialenosti, sú aj metódy, ktoré umožňujú stanovovať vzdialenosť ako takú. Je tiež rozdiel, či šlo o strelu jednotnú alebo hromadnú. Pri brokovnici sa dá vzhľadom na rozptyl brokov krásne povedať, či šlo o strelbu z metra, desiatich, tridsiatich...

Pri pitve treba zvoliť správnu techniku

Podme k samotnej pitve.

Na tú si musím zvoliť vhodnú pitevnú techniku a taktiku, lebo ak ju zvolím nevhodne, môže mi to znemožniť zistiť určité veci.

Konkrétne?

Existuje viacero spôsobov pitvy. Máme napríklad techniku, kedy sa všetky orgány vyberú z tela ako jeden kus, čiže dostaneme masívnu dvadstatkilovú časť od jazyka až po konečník.

To sa dajú vybrať všetky orgány ako jeden kus?

Áno. Potom existuje technika, keď vyberáte orgány po komplexoch, teda po prirodzene súvisiacich častiach. Napríklad urogenitálny komplex - tam sú obličky, kus aorty, močový mechúr, močovody, konečník a podobne. Osobitným kusom je mozog. Žiadna pitva nie je kompletná bez toho, aby sa neotvorili všetky telesné dutiny. Ďalším spôsobom je pitvanie jednotlivých orgánov, teda ich postupne všetky samostatne vyberiete z tela. Existuje aj spôsob, že pitvete orgány priamo na mieste, kde sa v tele prirodzene nachádzajú. Treba si uvedomiť, že pitva je

neopakovateľný a deštruktívny výkon. Všetky nálezy treba zaznačiť, zdokumentovať, fotografovať, zakresliť, urobiť schémy...

Čiže zbabraná pitva sa už nedá opraviť?

Pokiaľ človek, ktorý pitve, vie dobre popisovať nálezy, je možné dodatočne opraviť niektoré jeho nesprávne vývody. Dá sa povedať, že to je vecou interpretácie. Ak urobíte dobrý popis, aj po dvadsiatich rokoch sa dá nad to sadnúť a povedať, že „tu ten človek nerozmýšľal celkom správne“, alebo v dôsledku súčasných poznatkov je možné uvažovať i o inom závere. Vtedy sa to dá korigovať.

Odlahčime to - je pravdou, že po smrti človeka ešte nejaký čas rastú vlasy a nechty?

Sú tabuľky, ktoré určujú, koľko vyrastie vlas za deň. Predstava, že niekomu po smrti narastie brada, je nepravdivá. Na to potrebujete živé deliace bunky a tie síce môžu nejaký čas prežívať, čo sa využíva napríklad pri transplantáciách, ale nič mimoriadne nevyrastie. To je naivita.

Mnohí ľudia majú predstavu, že po pitve nahádzete orgány do tela ako príde, pretože v truhle to už bude aj tak jedno.

To je vyslovene technická záležitosť. Platí zásada, že všetko, čo bolo z tela vyňaté, musí byť do tela aj vrátené.

Nestáva sa však, že nejaký orgán potrebujete ako dôkaz?

Štandardnou súčasťou pitvy je to, že sa odoberajú vzorky krvi na stanovenie alkoholu, zabezpečujú sa vzorky na prípadnú toxikologickú analýzu, berú sa vzorky tkaniva na histologické vyšetrenie. Ponechávajú sa teda len čiastky orgánov, ktoré sa líšia prípad od prípadu. Pitva je proste deštruktívny výkon a ak z tela vyberiete orgány, je nemyšliteľné, aby ste obnovili pôvodné anatomické pomery. Orgány idú naspäť, ale samozrejme, že ich nikto neuloží presne tak, ako boli predtým.

Ďalší mýtus medzi ľuďmi - materiál a pracovné pomôcky vraj zašívate do tela, keďže u mŕtveho na tom nezáleží.

Nezmysel. Je to infekčný odpad a s tým sa nakladá podľa zákona.

Líši sa na pohľad mozog alkoholika od mozgu abstinenta?

Každý stav má súbor morfológických nálezov, ktoré majú príslušné prejavy. Na mozgu je trebárs vidieť, keď niekto v opitosti opakovane padá, lebo vznikajú ložiská pomliaždenia. Pri krvácaní sa zafarbujú mozgové blany a na základ odtieňa tiež vieme povedať, kedy to asi bolo. Môže sa teda líšiť a nemusí. Každý mozog má svoje štandardné súčasti a neškolené oko vidí len závity, cievy a podobne. Niektoré mozgy sú väčšie, niektoré menšie, pri každej pitve sa mozog váži. Ak má mozog trebárs 1600 gramov, je jasné, že je to opuch mozgu.

Ako vyzerajú pľúca silného fajčiara?

Pľúca silného fajčiara v Tatrách a zdravého nefajčiara v Bratislave môžu vyzerat' úplne identicky.

A pečeň alkoholika?

Sú alkoholici, ktorí môžu mať pečeň úplne zdravú, iní stukovatenú, niektorí si zase pri poctivom platení spotrebných daní vypěstujú pravú nefalšovanú cirhózu. (smiech) Ak pije alkoholik draho a kvalitne, má relatívne menšiu šancu, aby dostal cirhózu, aj keď sa to nedá vylúčiť. A niektorí majú takú genetickú výbavu, že sa ich telo s pitím pokojne vyrovná.

Posmrtné zmeny na tele postupujú rovnako rýchlo na vzduchu i vo vode?

Existuje také empirické pravidlo, že čo trvá na vzduchu týždeň, vo vode trvá dva týždne a v zemi osem týždňov.

Platí, že mŕtvola je najlepším svedkom?

Ja som to počul tak, že dobrý svedok, mŕtvy svedok. (smiech) Každopádne je zdrojom súdnolekárskeho poznania.

Pozn.: Rozhovor bol *autorizovaný*, Peter Kováč v prepise nič nezmenil.

Čítajte viac: http://www.sme.sk/clanok_tlac.asp?cl=3441930#ixzz0cOuB2H0X